

Зазначене, дає можливість узагальнити і зазначити: проблеми потребують дослідження не лише криміналістичною наукою, але і кримінологією, кримінальним правом та процесом.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 27.10.2020).

2. Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2801-12#Text> (дата звернення 27.10.2020).

3. Закон України «Про судову експертизу». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення 28.10.2020).

4. Про затвердження Інструкції про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень та Науково-методичних рекомендацій з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень Із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства юстиції від 27 лютого 2020 р. за № 216/34499 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0216-20#n5> (дата звернення 28.10.2020).

Чорноус Юлія Миколаївна,

професор кафедри криміналістики
та судової медицини Національної академії
внутрішніх справ, доктор юридичних наук,
професор

**КРИМІНАЛІСТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ
ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ДІЙ У РЕЖИМІ ВІДЕОКОНФЕРЕНЦІЇ
ПІД ЧАС КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ**

Сучасний стан боротьби зі злочинністю вимагає застосування нових засобів, методів і прийомів правоохоронної діяльності, сучасних технологій розслідування кримінальних правопорушень згідно з міжнародними стандартами та кращим досвідом провідних демократичних держав. Необхідним є використання досягнень науково-технічного прогресу для цілей кримінального провадження, а одним із них є застосування технології відеоконференції під час проведення процесуальних дій. Дана технологія має широку сферу використання, адже процесуальні дії у режимі відеоконференції проводяться як під час досудового розслідування, так і судового розгляду. Відеоконференція застосовується під час здійснення кримінального провадження як у межах держави, так і в порядку міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні. Враховуючи наведені особливості, власне криміналістичне забезпечення проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції потребує формування єдиних, уніфікованих на міжнародному рівні підходів, що стосуються правової основи, технології,

організації й тактики проведення, науково-технічного, навчально-методичного та кадрового забезпечення. Зважаючи на досить широке коло важливих питань, акцентуємо увагу на окремі аспекти проблематики.

На підставі проведених досліджень, сформовано засади проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції під час кримінального провадження, які повинні бути враховані під час розробки відповідного криміналістичного забезпечення:

1. Проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції під час досудового розслідування та судового розгляду згідно із міжнародним та національним законодавством. За умови проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції під час міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні, можливість проведення процесуальних дій шляхом відеоконференції повинна узгоджуватися із законодавством обох держав (запитуючої та запитуваної);

2. Наявність технічних засобів для відеоконференції, залучення необхідних спеціалістів. Використання технічних засобів і технологій повинно забезпечувати належну якість зображення і звуку, а також інформаційну безпеку. Інформаційна безпека передбачає захищеність інформації та підтримуючої її інфраструктури від випадкового чи навмисного впливу природного чи штучного характеру, що можуть завдати шкоди кримінальному провадженню, призвести до розкриття таємниці досудового розслідування [1, с. 57]. За умови застосування заходів міжнародного співробітництва у кримінальному провадженні, у запитуваної держави повинні бути наявні технічні засоби для відеоконференції. Якщо запитувана держава не має доступу до таких технічних засобів, вони можуть надаватися їй запитуючою державою за взаємною згодою (ч. 1-2 ст. 9 Другого додаткового протоколу 2001 року до Європейської конвенції про взаємну правову допомогу у кримінальних справах 1959 р. [2]);

3. Попереднє узгодження порядку проведення процесуальної дії компетентними органами держави. Це стосується узгодження таких питань: норми застосовуваного законодавства; коло учасників; місце та час проведення процесуальної дії; технічні засоби; заходи безпеки та ін.

4. Підготовка необхідних технічних засобів для відеоконференції. Технічні засоби відеозапису ходу і результатів процесуальних дій – це сукупність програмно-апаратних засобів та приладів, що забезпечують належне фіксування, зберігання, копіювання (дублювання) і використання інформації, яка відображає процес відеоконференції [3].

5. Залучення необхідних учасників процесуальної дії, залежно від ситуації – захисника, законного представника, спеціаліста-криміналіста, експерта, технічних помічників та ін. З метою забезпечення інформаційної безпеки, а також належної якості зображення і звуку, слідчий, прокурор, суддя повинні залучити до участі у проведенні процесуальної дії у режимі відеоконференції спеціаліста. Основною метою залучення якого є забезпечення належної якості передачі зображення і звуку, безперервного

і стабільного сеансу зв'язку та інформаційної безпеки відеоконференції [4, с. 57].

6. Проведення процесуальної дії у режимі відеоконференції згідно із стадіями: підготовчою; безпосереднього проведення; фіксації ходу та результатів. Наприклад, початкова стадія проведення процесуальної дії розпочинається із встановлення особистих даних учасників, роз'яснення їх прав і обов'язків (наприклад, особа, яка дає показання, може скористатися правом відмови від їх надання, якщо таке право надається їй законодавством запитуваної або запитуючої держави, згідно п. е ч. 5 ст. 9 Другого додаткового протоколу 2001 року [2]); відбувається доведення до відома учасників інформації про наявні технічні засоби і порядок їх застосування, засвідчення їх згоди та ін.

7. Дотримання вимог, що забезпечують отримання повних і достовірних показань, отримання належних результатів процесуальної дії. У тому числі мова йде про недопущення будь-якого впливу на учасників. З цією метою приміщення для відеоконференції повинно повністю бути відображеним на екрані, представлені й помітні учасники процесуальної дії, заборонено ставити навідні запитання учасникам та ін.

8. Застосування ряду тактичних прийомів з метою досягнення поставлених завдань. При проведенні допиту це: встановлення психологічного контакту; надання особі можливості вільної розповіді; постановка різних запитань; використання з метою уточнення отриманих показань макетів, фотознімків, відеозаписів; пред'явлення речових доказів, які можуть сприяти отриманню достовірних показань чи пригадуванню обставин події. З тактичних міркувань, слід забезпечити спостереження за невербальними реакціями учасника (міміка, жести, поведінка) з метою оцінювання достовірності показань, прийняття процесуальних і тактичних рішень.

9. Фіксація ходу і результатів проведеної процесуальної дії. Згідно ст. 103 КПК України, процесуальні дії під час кримінального провадження фіксуються у протоколі, на носії інформації за допомогою технічних засобів, у журналі судового засідання. Процес фіксації ходу і результатів процесуальної дії є складним і може бути охарактеризований з двох аспектів: процесуального і криміналістичного. З процесуальної точки зору, першочергова увага повинна бути приділена процесуальній формі закріплення і засвідчення доказової інформації. Криміналістичний аспект спрямовується на фіксацію змісту проведеної процесуальної дії. Фіксування процесуальних дій за допомогою технічних засобів за даних умов є обов'язковим та має значні переваги перед іншими формами фіксації.

Проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції хоча й супроводжується необхідністю вирішення низки проблем нормативно-правового, організаційно-технічного, матеріально-технічного, кадрового забезпечення, але й має багато переваг, підвищує ефективність діяльності з досудового розслідування та судового розгляду кримінальних проваджень й застосовується правоохоронними і судовими органами

держав світу. Відповідно, залишається актуальним завдання розробки належного криміналістичного забезпечення вказаної діяльності, що стосується техніко-, тактико- та методико-криміналістичної складової.

Список використаних джерел

1. Шульга Н. В. Проведення процесуальних дій у режимі відеоконференції у кримінальному провадженні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09. Київ, 2019. 209 с.

2. Другий додатковий протокол до Європейської конвенції про взаємну правову допомогу у кримінальних справах 1959 р. підпис. 8 лист. 2001 р. ; ратифіковано із заявами та застереженнями Законом № 3449-VI від 1 черв. 2011 р. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_518.

3. Інструкція про порядок роботи з технічними засобами відеозапису ходу і результатів процесуальних дій, проведених у режимі відеоконференції, під час судового засідання (кримінального провадження) : затверджена наказом Державної судової адміністрації України № 155 від 15 листоп. 2012 р. *Верховна Рада України* : [сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0155750-12>.

4. Чорноус Ю. М. Криміналістичне забезпечення розслідування злочинів : монографія. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2017. 492 с.

Шенітько Валерій Юрійович,

завідувач кафедри криміналістики

Національного юридичного університету

імені Ярослава Мудрого, доктор юридичних

наук, професор, академік Національної

академії правових наук України

ІСТОРИЧНІ ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ТА РОЗВИТКУ КРИМІНАЛІСТИКИ ЯК НАУКИ Й НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ В УКРАЇНІ

Виникнення криміналістики традиційно пов'язують з формуванням окремої «наукової дисципліни», «спеціального вчення» або «допоміжної науки» для судових слідчих, чинів жандармерії та поліції (Г. Гросс). Криміналістика – наука, виникнення якої обумовлено впровадженням досягнень природничих та технічних наук у практику протидії злочинності. Поряд із становленням криміналістики відбувалося й формування окремих наукових дисциплін – судової токсикології, судової фармакології, судової хімії, судової психології, судової психіатрії, судової медицини, судової бухгалтерії та ін.

Окремим напрямком розвитку криміналістики є розроблення засобів та методів збирання доказів, прийомів розслідування злочинів. Деякі засоби та прийоми криміналістичного напрямку були відображені у правових актах Київської Русі («Руській правді»). В українських землях використання криміналістичних знань відображено в Статутах Великого князівства Литовського. У Статуті Великого Князівства Литовського